

1. Herasymova-Persydska, N. 2001. Monodiia yak symvol sakralnoho. Pravoslavna monodiia: yii bohoslovska, liturhichna ta estetychna sutnist. Do 2000-littia khrystyianskoi doby [Monody as a symbol of the sacred. Orthodox monody: its theological, liturgical and aesthetic essence. Until the 2000th anniversary of the Christian era]. *Scientific Bulletin*, 15.
2. Deshchytsia, M. 2010. *Ivan Zolotoustyi pro spiv i muzyku [Ivan Zolotousty about singing and music]*. Lviv: Good book.
3. Yevanheliie vid sv. Ivana [Gospel from St. Ivan]. Available at: <https://bibleonline.ru/bible/ubio/jhn-1/>.
4. Yefimenko, A. 2012. Funktsii bohosluzhbovoho kanonu ta vzaiemodiia yoho skladovykh u liturhichnii muzytsi [Functions of the liturgical canon and interaction of its components in liturgical music]. *Ukrainian music*, 1, pp. 59-72. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmuzyka_2012_1_10.
5. *Slovo Istyny: Pochatok piznannia Bozhoho i liudskoho [The Word of Truth: The beginning of knowledge of God and man]*, 2019. Kharkiv.
6. Suchasnyi stan ukrainskoho tserkovnoho spivu [The current state of Ukrainian church singing], 2002. *Kalorhonia*, XXIX, 1.
7. Kornii, L. 1996. *Istoriia ukrainskoi muzyky. Chastyna persha (Vid naidavnishykh chasiv do XVIII st.) [History of Ukrainian music. Part one (From the earliest times to the 18th century)]*. Kyiv-Kharkiv-New York: M. P. Kots Publishing House.
8. Pravoslavna monodiia: yii bohoslovska, liturhichna ta estetychna sutnist. Do 2000-littia khrystyianskoi doby [Orthodox monody: its theological, liturgical and aesthetic essence. To the 2000th anniversary of the Christian era], 2001. *Scientific Bulletin*, 15.
9. Yakymovych, V. 2004. Znachennia tserkovnoho spivu [The meaning of church singing]. *Light of Orthodoxy*, 1.
10. Trokhanovskyi, O. 2004. Shcho take tserkovna muzyka? (muzychno-istorychnyi, bohoslovskyi i tvorchyi aspekty) [What is church music? (music-historical, theological and creative aspects)]. *Kalorhonia*, 2.
11. Yasinovskyi, Yu. 2003. Iz sposterezhen nad tekstamy ukrainskoi tserkovnoi monodii [From observations on the texts of Ukrainian church monody]. *Musica Humana*, 10, 1.

УДК 316.72:316.77-027.543-027.541(045)

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: МІЖНАРОДНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Фельцан І. М.

CROSS-CULTURAL COMMUNICATION: INTERNATIONAL AND REGIONAL ASPECTS

Feltsan Inna

Статтю присвячено дослідженню міжнародного та регіонального аспектів міжкультурної комунікації. Бібліографічний аналіз за даною проблематикою дав змогу виявити брак досліджень за темою міжнародного та регіонального аспектів міжкультурної комунікації. Встановлено, що цілі та завдання міжкультурної комунікації на регіональному рівні відмінні від тих, які з'являються у міжнародному контексті. Автор приходить висновку, що міжкультурна комунікація в контексті глобалізації має розглядатися як стратегічна політика держави для врегулювання процесів, які постають перед людством у XXI столітті.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, інтелектуальний обмін, державна стратегія, регіональний критерій.

The article is devoted to the study of international and regional aspects of cross-cultural communication. It is established that the goals and objectives of intercultural communication at the regional

level are different from those that appear in the international context. The bibliographic analysis of this issue made it possible to reveal a lack of research on the topic of international and regional aspects of intercultural communication. In order to implement effective global practice in the field of internal and external policy for a multicultural society, the necessity of demarcating the two aspects of intercultural communication has been proved. The author comes to the conclusion that intercultural communication in the context of globalization should be considered as a strategic policy of the state to regulate the processes facing humanity in the 21st century, namely: acculturation, migration and contacts between people of different cultures.

Key words: *cross-cultural communication, intellectual exchange, state strategy, regional criterion.*

Безперервність змін, яка притаманна всьому, що оточує сучасну людину, диктує певні закономірності соціально-економічної поведінки людини. Прагнучи успіху, ми намагаємося дотримуватися ключових принципів ефективності, які сприяють досягненню поставлених цілей та завдань, серед яких особливе місце посідає інтелектуальний обмін та міжкультурна комунікація.

На думку М.М. Галицької, глобалізаційні процеси передбачають регулярні контакти у різних сферах між представниками різних культур, вимагають вирішення поставлених практичних завдань та питань культурної адаптації представників однієї культури на теренах існування іншої культурної спільноти, а міжкультурний діалог дозволяє виявити спільні ціннісні установки, світоглядні позиції, традиції. До ключових завдань міжкультурної комунікації відносять сприяння у збільшенні простору справедливості й зменшенні нерівності, а також утвердження ідеалів взаєморозуміння, терпимості й солідарності між всіма цивілізаціями, народами та культурами [1, с. 23].

Проведений бібліографічний аналіз підтверджує інтерес вітчизняних та зарубіжних науковців до даної теми, які вважають, що в мультикультурному соціальному середовищі сьогодення існує реальна гуманітарна загроза проявів нетолерантності, принципове неприйняття та неповага до людей чи національних спільнот (в тому числі, на регіональному рівні), небажання бачити й поділяти загальнолюдські цінності, які є основою взаєморозуміння, реалізації людиною своїх здібностей та почуттів [2].

За таких умов, з'являється необхідність вивчати досвід європейських країн у сфері комунікації, аналізувати позитивну практику з організації процесу міжкультурної комунікації органами влади інших держав, виявляти недоліки

внутрішньої стратегії на національному та регіональному рівні, у контексті курсу України на євроінтеграцію. Ці фактори зумовлюють актуальність дослідження аспектів міжкультурної комунікації.

Практика та категорії міжкультурної комунікації протягом певного періоду знаходяться у фокусі досліджень вітчизняних науковців, зокрема, І. С. Бахова, А. О. Борисової, Е. Г. Ганиш, Н. В. Захарчук, А. В. Козак, О. П. Кучмій, Л. Е. Лебедевої, О. В. Максимович, В. М. Манакіна, А. В. Ніжник, Ю. С. Сабадаш, М. В. Сотер, Т. Сулятицької, Г. Г. Почепцова та ін.

Різні аспекти міжкультурної комунікації досліджували науковці багатьох країн світу, зокрема, К. Апель., Ю. Габермас, К. Клакхон, Ф. Стродбек, Е. Стюарт, Дж. Трагер, Е. Холл, К. Ясперс.

У своїх працях науковці розглядають міжкультурну комунікацію у двох вимірах – національному, який характеризує регіональний критерій, та міжнародному; протиставляють міжкультурне і внутрішньокультурне (інтракультурного) спілкування (intercultural and intracultural communication) [1, с.25].

Отже, залежно від безпосереднього предмета вивчення, виокремлюють міжнародний та регіональний аспекти міжкультурної комунікації. У політичному континуумі хвилі демократизації, глобалізаційні процеси також загострили питання міжкультурної комунікації як на міжнародному рівні, так і в межах макрорегіональних або окремих держав [2].

У своїх дослідженнях, М.М. Галицька наголошує, що єдина національна культура не є однорідною, П.М. Донець називає комунікацію між носіями різних субкультур (етнічних, регіональних, вікових, професійних) у межах єдиної національної культури, міжсубкультурною [3].

Наведені вище дані свідчать про наявність міжкультурної комунікації не лише у контексті взаємодії представників різних держав, проте і у межах однієї країни, якій притаманне культурно-національне різноманіття. Різним етнічним групам притаманна специфічна поведінка, яка формується під впливом

соціального і фізичного оточення.

Визнання цінності міжкультурної комунікації на державному рівні відображено у низці законів, які регулюють права національних меншин, право людини на розширення професійного досвіду закордоном, формують вимоги та критерії до іншомовної освіти.

З'являється концепція полікультурної освіти, до основних завдань якої входять розвиток пізнавальних та невербальних умінь і навичок, які дають змогу вступати в контакт з іншими культурами та їхніми носіями, виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей. Стратегічною метою навчання іноземним мовам є комунікативний підхід, який передбачає оволодіння іноземною міжкультурним спілкуванням шляхом формування і розвитку інтеркультурної комунікативної компетенції та її складових [4].

Перспективи розвитку освіти залежать, насамперед, від соціально-економічних характеристик того чи іншого регіону країни. Українське законодавство і практика регулювання етнонаціональних процесів у всіх сферах діяльності сформовано нашою державою відповідно до міжнародних норм та рекомендацій, викладених у Загальній декларації прав людини, Рамковій конвенції Ради Європи про захист національних меншин, Європейській хартії регіональних мов або мов меншин, Гаазьких рекомендаціях Верховного Комісара ОБСЄ щодо прав національних меншин на освіту та інших документах [5].

Одним із важливих кроків держави до визнання цінності міжкультурної комунікації на національному рівні стало затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність від 12 серпня 2015р. Учасниками академічної мобільності відповідно до цього Порядку можуть бути: громадяни України, іноземці та особи без громадянства, особи, яким надано статус закордонного українця, особи, яких визнано біженцями, та особи, які потребують додаткового захисту, які здобувають фахову передвищу, вищу освіту певного освітнього, освітньо-наукового/освітньо-творчого рівня, науковий ступінь за денною (очною) формою здобуття освіти (з відривом від виробництва) або працюють за основним

місцем роботи в певному українському закладі фахової передвищої, вищої освіти (науковій установі) і які на умовах і в порядку, визначених цим Порядком, беруть участь у програмі академічної мобільності в іноземному або іншому українському закладі освіти (науковій установі) [6].

Важливим для українського соціуму є дослідження регіонального аспекту міжкультурної комунікації, адже загострення суперечностей національних проблем впливає на стан етнополітичної стабільності суспільства, є наслідком нерівномірності розвитку політичного, економічного, культурного потенціалу окремих територій.

Культурне розмаїття українського суспільства спонукає кожного індивіда до конструктивної взаємодії, до формування в собі позитивного ставлення до представників інших народностей, до розвитку знань про культури, що його оточують.

Тяжіння державної політики до популяризації ідеї міжкультурного діалогу доводять проекти провідних політиків та діячів культури. Зокрема, у 2021 році, Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба презентував міжнародний культурно-соціальний проєкт «Таємниці України для тебе», покликаний популяризувати різноманіття культурної спадщини України всередині держави і за кордоном. У своєму виступі, Кулеба Д. наголосив на прагненні розказати українцям і світові про те, наскільки прекрасною є мозаїка української культури, яка складається з культур корінних народів і національних меншин, що населяють нашу державу, і тих регіональних відмінностей, якими славиться Україна [7].

Досвід держав-членів ЄС засвідчує, що ефективність комунікації значно підвищується при системному впровадженні новітніх технологій у цей процес – комунікація стає основою інформаційного суспільства. З розвитком інформаційних технологій, з'являються нові способи міжкультурної комунікації на регіональному та міжнародному рівні. Знайомство з іншою культурою відбувається через невербальний контакт з предметами та об'єктами, які також є носіями культури – національними кодами, категоріями, які стають засобами

виявлення і дослідження специфіки різних національних спільнот; відбувається обмін ідеями та традиціями, архетипами та символами, що дає можливість швидко популяризувати певні культурні надбання.

У контексті невербальних засобів міжкультурної комунікації, варто пригадати ідею започатковану студентами Чернівецького національного університету у 2006 році – «День вишиванки», свято, яке у 2014 р. підхопили 8 країн світу: Канада, США, Італія, Німеччина, Франція, Румунія, Португалія.

Як відмічає Н.П. Карпчук, комунікація стає стратегічним ресурсом для країн-членів ЄС, і хоча не може зробити ЄС кращим та вирішити його економічні, соціальні, політичні та екологічні проблеми, проте вона допомагає підвищенню обізнаності та мобілізації людей, зміцнення інтеграції, поваги та демократії. У 2008 було розпочато практику з відзначення Європейського року міжкультурного діалогу, а вивчення іноземних мов визнано стратегією, що може забезпечити соціальну інтеграцію [8].

У своїх дослідженнях, науковець Т.В. Соломенна відмічає, що основними напрямками культурної політики в межах компетенції органів ЄС є: охорона та збереження європейської культурної спадщини; посилення міжкультурного діалогу та сприяння культурному розмаїттю; активізація культурної дипломатії ЄС й зусилля європейської спільноти щодо покращення образу Європи в світі [9, с. 5].

Підсумовуючи вище сказане варто зазначити, що незважаючи на значний науковий доробок та динамічний характер процесів міжкультурної комунікації, багато з її аспектів і сьогодні залишаються предметом дискусій. Міжнародний та регіональний аспекти міжкультурної комунікації мають відмінні завдання на державному рівні. Для міжнародного аспекту характерними є цілі пов'язані з соціально-економічним розвитком особистості, її прагненням до вдосконалення навичок через співпрацю з представниками інших культур, обмін надбаннями. У регіональному контексті, основною метою міжкультурної комунікації є захист прав особистості у полікультурному середовищі, додання потенційних конфліктів

між вихідцями різних культур. В обох випадках особливо гостро звучить питання нормативно-правового забезпечення, інтерес та підтримка з боку держави, необхідність розробки стратегії на перспективу з урахуванням можливих ризиків.

Список використаних джерел

1. Галицька М. М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців / М.М. Галицька // Освітологічний дискурс. – 2014. – № 2 (6). – С. 23–32.
2. Щербина В. М. Міжкультурна комунікація у сучасному соціокультурному просторі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ela.kpi.ua/jspui/bitstream/123456789/7616/1/12_sher.pdf
3. Донец П. Н. Основы общей теории межкультурной коммуникации / П. Н. Донец. – Харьков: Штрих, 2001. – 384 с.
4. Свиридюк О. Полікультурне виховання в сучасній шкільній освіті України [Електронний ресурс] / О. Свиридюк. – Режим доступу <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7356/1/Svyrydiuksfm.pdf>
5. Щодо виховання сучасного громадянина в полікультурному середовищі засобами позакласної роботи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/pozashk_osv/30473/.
6. Про порядок реалізації права на академічну мобільність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#Text>.
7. Укрінформ: Дмитро Кулеба презентував міжнародний проект прокультурне різноманіття України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3249670-kuleba-prezentuvav-miznarodnij-proekt-pro-kulturne-riznomanitta-ukraini.html>.
8. Карпчук Н. П. Засади комунікаційної політики: досвід країн-членів Європейського Союзу: монографія / Н. П. Карпчук. – Луцьк: Вежа-Друк, 2015. – 440 с.
9. Соломенна Т. В. Міжкультурна комунікація в Європейському Союзі: методичні рекомендації / Т. В. Соломенна. – Чернігів: Вид-во НУ «ЧК» ім. Т.Г. Шевченка, 2020. – 36 с.
10. Міжкультурна комунікація: наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека; уклад. Л. Дейнека. – Луцьк, 2019.

References

1. Halytska, M. M. 2014. Mizhkulturna komunikatsiia ta yii znachennia dlia profesiinoi diialnosti maibutnix fakhivtsiv [Intercultural communication and its significance for the professional activity of future specialists]. *Educational discourse*, 2(6), 23–32.
2. Shcherbyna, V. M. Mizhkulturna komunikatsiia u suchasnomu sotsiokulturnomu prostori [Intercultural communication in the modern sociocultural space] Available at: https://ela.kpi.ua/jspui/bitstream/123456789/7616/1/12_sher.pdf
3. Donets, P. N. 2001. *Osnovy obshchei teoryi mezhkulturnoi kommunykatsyy* [Fundamentals of the general theory of intercultural communication]. Kharkiv: Stroke.
4. Svyrydiuk, O. Polikulturne vykhovannia v suchasni shkilni osviti Ukrainy [Multicultural education in modern school education of Ukraine]. Available at: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7356/1/Svyrydiuksfm.pdf>.
5. Shchodo vykhovannia suchasnoho hromadianyna v polikulturnomu seredovyshchi zasobamy pozaklasnoi roboty [Regarding education of a modern citizen in a multicultural environment by means of extracurricular work]. Available at: http://osvita.ua/legislation/pozashk_osv/30473/.
6. Pro poriadok realizatsii prava na akademichnu mobilnist [About the procedure for realizing the right to academic mobility]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#Text>.
7. Ukrinform: Dmytro Kuleba prezentuvav miznarodnyi proiekt prokulturne riznomanittia Ukrainy [Ukrinform: Dmytro Kuleba presented the international pro-cultural diversity project of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3249670-kuleba-prezentuvav-miznarodnij-proekt-pro-kulturne-riznomanitta-ukraini.html>.

8. Karpchuk, N. P. 2015. *Zasady komunikatsiinoi polityky: dosvid krain-chleniv Yevropeiskoho Soiuzu* [Principles of communication policy: experience of the member states of the European Union]. Lutsk: Vezha-Druk.

9. Solomenna, T. V. 2020. *Mizhkulturna komunikatsiia v Yevropeiskomu Soiuzi* [Intercultural communication in the European Union]. Chernihiv: Publication of the National University "Cherk" named after T.G. Shevchenko.

10. Deineka, L. comp., 2019. *Mizhkulturna komunikatsiia: nauk.-dopom. bibliohr. pokazhch* [Intercultural communication: assistant professor bibliography show]. Lutsk.

УДК 37.316:81'36-028.31:376-056.2/.3(045)

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАННЯ ГРАМОТИ У ДІТЕЙ, ЩО МАЮТЬ ООП ІЗ НЕДОСТАТНІМ РІВНЕМ РОЗВИТКУ ПЕРЕДУМОВ ПИСЬМА

Чекан О.І.

DEVELOPMENT OF READINESS TO LEARN LITERACY IN CHILDREN WHO HAVE SEN WITH AN INSUFFICIENT LEVEL OF DEVELOPMENT OF WRITING PREREQUISITES

Чекан Оксана

У науковій статті порушується проблема формування готовності до навчання грамоти у дітей, що мають ООП із недостатнім рівнем розвитку передумов письма. Дослідження розвитку рухів рук дитини представляють інтерес не тільки для педагогів і психологів, а й для інших фахівців (філософів, мовознавців, істориків, біологів) і т.д. Формування готовності до навчання грамоти у дітей, що мають ООП із недостатнім рівнем розвитку передумов письма - одна з основоположних сторін розвитку мови дошкільника. Виявлено, що образотворча діяльність цьому сприяє. На заняттях з образотворчої діяльності вирішуються спеціальні корекційні завдання з розвитку мовлення дітей, збагачується словник, удосконалюється розмовна мова, готується поява зв'язного мовлення і т.д. Відзначено, що використовуючи різні види образотворчої діяльності, можна розвивати у дітей зорово-моторну координацію рухів, їх точність, обсяг і спрямованість.

Ключові слова: навчання грамоти, діти, особливі освітні потреби (ООП), передумови письма, недостатній рівень розвитку.

The scientific article raises the problem of formation of readiness for learning literacy in children with SEN with an insufficient level of development of the prerequisites for writing. Research on the development of a child's hand movements is of interest not only to teachers and psychologists, but also to other specialists (philosophers, linguists, historians, biologists), etc. The formation of readiness for learning literacy in children with SEN with an insufficient level of development of the prerequisites for writing is one of the fundamental aspects of the language development of a preschooler. It was found that artistic activity contributes to this. Special remedial tasks for the development of children's speech are solved at art classes, the vocabulary is enriched, spoken language is improved, the appearance of coherent speech is prepared, etc. It was noted that using various types of visual arts, it is possible to develop children's visual-motor coordination of movements, their accuracy, volume and directionality.

Key words: literacy, children, special educational needs (sen), prerequisites for writing, insufficient level of development.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>